

O B S A H II. Č Á S T I

- I. Vznik ruské říše. Rozdíl mezi dějinami etnického materiálu, národa a státního bytí. Ekonomické, politické a přírodopisné podmínky života východních Slovanů. Theorie vysvětlující původ Ruska; názor o normanském původu. Třídění politických dějin a dějin ruské církve. Západní vznik státní tradice a křesťanství na Rusi a význam této okolnosti. 104
- II. Křesťanství na východní evropské rovině před vznikem ruského státu: působení řeckých kolonií, legenda o cestě sv. apoštola Ondřeje atd. Křesťanství v ruském státě před křtem sv. Vladimíra. Poměr nového náboženství k pohanství, charakteristické rysy tohoto. Vyznavači křesťanské víry mezi Varjagy, smlouva Igora s Řeky, panování Olgy, Svjatoslava, Jaropolka. Mínění o prvotním katolictví starobylé Rusi. Renaissance pohanství a Vladimír. 137
- III. Vladimír, okolnosti jeho obrácení podle pramenů a nejnovějších badání. Křest národa. Dovězení díla obrácení Rusi. Vladi-

mírův poměr k Byzanci a k západu. Celkový ráz osobnosti Vladimírovy a vnitřní důvody přijetí křesťanství od Řeků.

160

IV. Jaroslav dokončuje dílo Vladimírovo. Zrušení autokefalnosti ruské církve a protest Jaroslavův. Zápas dvou směrů v lůně ruské církve. Kníže Izjaslav Jaroslavič hledá posílení v Římě. Izjaslav Mstislavič a ruský metropolita Klim; přerušení kanonických styků s Byzancí. Polemika o „latinských heresích“; skutečný poměr laického živlu k latinské církvi. Konečné vítězství řeckého proudu jako následek desolátního stavu Kijevské Rusi. Pokřesťanění neruského obyvatelstva a oposice obětníků. Ruská mystika a její ráz v předmongolském období; první případy herese. Křesťanství vítězí nad pohanstvím a jejich boj nabývá latentních forem.

181

V. Význam řecké nadvlády. Úroveň vzdělanosti a náboženskosti v předtatarském období. Vznik dvou nových odvětví ruského národa: Velkorusů a Malorusů. Stav hornovolžské a novgorodské Rusi. Pokles vzdělanosti, panování Tatarů a navazování nové kultury na starou tradici. Sv. Sergij Radoněžskij. Nové podmínky života, evoluce

zbožnosti a národní povahy. Soustředování státu kolem Moskvy a odrážení tohoto procesu v dějinách církve.

218

VI. Rozhárané poměry v ruské církvi po smrti metropolity Alexěje. Vzájemný zápas Michala, Cypriana, Pimena a Dyonise. Nespokojenost Rusů s Řeky. Činnost Cypriana jako metropolity, poměr k Novgorodu, snaha dosáhnouti sjednocení církví. Metropolita Fotij a herese strigolníků. Metropolita Isidor, unie s Římem a zmatek v Moskvě. Poměr k Byzanci a styky se sjednoceným patriarchou, vysvěcení metropolity Jonáše podle nového způsobu. Pád Cařihradu, nová nálada ruské společnosti, pokusy nalézt pevnou ideologii. Eschatologická očekávání a předtuchy. Židomilská herese.

255

VII. Období 1492-1613. Myšlenková hnutí po krizi eschatologických předtuch a zničení herese židomilů. Činnost metropolity Šimona, Varlaama, Daniele a Josafa. Filotej a theorie „Moskva - třetí Řím“. Zavolžští stoupenci vnitřně-mystického směru; názory Nila Sorského, knížete Vassiana Patrikějeva a Maxima Řeka. Asketický směr josefinů, boj o právo klášterů vlastniti větší

pozemky, církevní sněm r. 1531. Metropolita Makarij a jeho doba; herese Šilhavého, Stoglavý sněm. Ivan Groznyj, jeho ideologie, Peresvětov, rozdíl mezi novými názory a theorie třetího Říma. Poměr Grozného k církvi. Zavedení patriarchátu na Rusi. Usilování Godunova o sblížení se západem; Lžidimitrij. Dočasně odvrácení od západu a ideový krach ruského mesianismu.

299

VIII. Styky Moskvy s Římem. Zeslabení pocitu ekumenity a jeho opětné posílení. Patriarcha Nikon, opravy bohoslužebných knih a sněm r. 1666. Psychologické příčiny vzniku starověrectví; konec josefinů. Jiří Križanič. Jihoruské a latinské proudy v moskevské bohoslovecké vědě.

348

IX. Církevní reforma Petra Velikého a její význam pro lidovou zbožnost. Spolupracovníci Petrovi, Štěpán Javorskij a Feofan Prokopovič; dva bohoslovecké směry. Další cesty rozvoje těchto směrů: filoproteantský a filokatolický proud ruské církve. Stav lidové náboženskosti.

384

Závěr.

418

Kijevští metropolitové.

425

Metropolitové „celého Ruska“.

426

Patriarchové.

428

Moskevská knížata z rodiny Monomachovy. 429

O P R A V Y

Str. 29, ř. 5.: „Russland und Europa“ (místo
Europa u. Russland).

Str. 32, ř. 19.: „hledá opory v ruském pra-
voslaví“ (místo hledá opory v ruské
pravoslaví).

Str. 89, ř. posl.: aktualizaci *možnosti* (místo
množství).

Str. 423, ř. 10.: „zabývati se otázkami bu-
dournosti; historiosofie ...“ (místo za-
bývati se otázkami; budoucnost, his-
toriosofie).